

17.04.2025
19.30

Czwartek, 17 kwietnia, 19.30 / Thursday, 17 April, 7:30 pm
Filharmonia Narodowa – Sala Kameralna / Warsaw Philharmonic – Chamber Music Hall
ul. Moniuszki 5

Robert Schumann (1810-1856)
Tragödie op. 64 nr 3 / Op. 64 No. 3
(*Tragedia* / *Tragedy*)
sł. / words by Heinrich Heine

Belsazar op. / Op. 57
(*Baltazar* / *Belshazzar*)
sł. / words by Heinrich Heine

Zwölf Gedichte von Justinus Kerner op. / Op. *35*
(Dwanaście wierszy Justinusa Kernera / *Twelve Songs)*
sł. / words by Justinus Kerner

1. *Lust der Sturmnacht*
   (*Radość burzliwej nocy* / *Joy in a Stormy Night*)
2. *Stirb, Lieb' und Freud'!*
   (*Umrzyj, miłości, radości* / *Die, Love and Joy*)
3. *Wanderlied*
   (*Pieśń wędrowna* / *Song of Travel*)
4. *Erstes Grün*
   (*Pierwsza zieleń* / *First Green*)
5. *Sehnsucht nach der Waldgegend*
   (*Tęsknota do leśnej ustroni* / *Longing for Woodland*)
6. *Auf das Trinkglas eines verstorbenen Freundes*
   (*Na kielich zmarłego przyjaciela* / *To the wineglass of a departed friend*)
7. *Wanderung*
   (*Wędrówka* / *Wandering*)
8. *Stille Liebe*
   (*Cicha miłość* / *Silent Love*)
9. *Frage*
   (*Pytanie* / *Question*)
10. *Stille Tränen*
    (*Ciche łzy* / *Silent Tears*)
11. *Wer machte dich so krank?*
    (*Kto sprawił, żeś tak chory?* / *Who made you so ill?*)
12. *Alte Laute*
    (*Niegdysiejsze głosy* / *Sounds from the past*)

Przerwa / Intermission

Gustav Mahler (1860-1911)
Urlicht
(*Praświatło* / *Primordial light*)
sł. / words from *Des Knaben Wunderhorn*

Revelge
(*Apel* / *Reveille*)
sł. / words by *Des Knaben Wunderhorn*

*R**ü**ckert-Lieder*
sł. / words by Friedrich R**ü**ckert

1. *Ich atmet' einen linden Duft*
   (*Wdycham subtelny zapach* / *I Breathed a Gentle Fragrance*)
2. *Blicke mir nicht in die Lieder*
   (*Nie zaglądaj do moich pieśni* / *Do Not Look Into My Songs*)
3. *Um Mitternacht* (*O północy* / *At Midnight*)
4. *Liebst du um Schönheit*
   (*Czy kochasz piękno* / *If You Love for Beauty*)
5. *Ich bin der Welt abhanden gekommen*
   (*Zaginąłem dla świata tego* / *I am Lost to the World*)

Samuel Hasselhorn – baryton / baritone
Joseph Breinl – fortepian / piano

Samuel Hasselhorn

Baryton Samuel Hasselhorn zdobył międzynarodowe uznanie zarówno w repertuarze pieśniowym, jak i operowym, szczególnie po zwycięstwie w Międzynarodowym Konkursie Muzycznym im. Królowej Elżbiety w 2018 roku.
W sezonie 2024/25 artysta debiutuje w partii Eugeniusza Oniegina oraz występuje jako Papageno w *Czarodziejskim flecie* na deskach Staatstheater Nürnberg, gdzie należy do zespołu solistów. Do najważniejszych wydarzeń sezonu należą również jego kreacja Wolframa w *Tannhäuserze* w Deutsche Oper Berlin, rola Balwierza w *Milczącej kobiecie* w Staatsoper Berlin pod batutą Christiana Thielemanna oraz występy w Paryżu i Wiedniu w inscenizowanej wersji *Raju i Peri* Schumanna z Insula Orchestra.
Wśród zobowiązań koncertowych śpiewaka znajdują się debiut z Atlanta Symphony Orchestra (*Cudowny róg chłopca Mahlera)* w Metz, Barcelonie, Wiedniu i Budapeszcie, Requiem Brahmsa w Oviedo oraz Rückert-Lieder Mahlera na Festiwalu Wielkanocnym im. Ludwiga van Beethovena w Warszawie.
Hasselhorn był członkiem zespołu solistów Wiedeńskiej Opery Państwowej przez dwa sezony, debiutując w rolach Mathisa w *Mathis der Maler* oraz Peleasa w *Peleasie i Melizandzie.*
Regularnie współpracuje z wybitnymi pianistami, takimi jak Helmut Deutsch i Malcolm Martineau. Jego album *Urlicht: Songs of Death and Resurrection,* wydany w 2024 roku przez wytwórnię harmonia mundi, zdobył nagrodę ICMA 2025 dla najlepszego albumu wokalnego.

Baritone Samuel Hasselhorn has achieved international recognition in both *lieder* and opera, particularly after winning the 2018 Queen Elisabeth Competition.
In the 2024/25 season, he makes his role début as Eugene Onegin and sings Papageno in *The Magic Flute* at the Staatstheater Nürnberg, where he is a member of the ensemble. His season's highlights also include Wolfram in *Tannhäuser* at the Deutsche Oper Berlin, Barbier in *Die Schweigsame Frau* at the Staatsoper Berlin under Christian Thielemann, and performances in Paris and Vienna as part of a staged production of Schumann's *Das Paradies und die Peri* with the Insula Orchestra. His concert engagements include début with the Atlanta Symphony Orchestra (Mahler's *Des Knaben Wunderhorn*) in Metz, Barcelona, Vienna, and Budapest; Brahms' *Requiem* in Oviedo; and Mahler's *Rückert-Lieder* at the Ludwig van Beethoven Easter Festival in Warsaw.
A member of the Vienna State Opera ensemble for two years, Hasselhorn debuted in roles such as Mathis in *Mathis der Maler* and Pelléas in *Pelléas et Mélisande*. He works regularly with outstanding pianists Helmut Deutsch and Malcolm Martineau. His 2024 album *Urlicht: Songs of Death and Resurrection*, released on the harmonia mundi label, won the 2025 ICMA Award for Best Vocal Album.

samuelhasselhorn.com

Joseph Breinl

Jeden z najbardziej cenionych pianistów i kameralistów swego pokolenia. Urodził się w 1974 roku w Monachium. W rodzinnym mieście studiował grę na fortepianie w Wyższej Szkole Muzyki i Teatru u Martiny Bauer, Karla-Hermanna Mrongoviusa i Gitti Pirner. Jako stypendysta Niemieckiej Narodowej Fundacji Akademickiej kontynuował studia mistrzowskie w Amsterdamie, gdzie oprócz solowych studiów pianistycznych u Willema Bronsa, poszerzał wiedzę z zakresu interpretacji pieśni u Udo Reinemanna i Rudolfa Jansena, a także gry na klawesynie i wykonawstwo historyczne u Thérèse de Goede.
Koncertował w niemal wszystkich najważniejszych salach koncertowych, takich jak Carnegie Hall, Teatro alla Scala, Wiedeńskie Musikverein, Wiedeńska Opera Państwowa, Théâtre Royal de la Monnaie w Brukseli, Semperoper w Dreźnie, Wigmore Hall w Londynie, Salle Pleyel w Paryżu, Nationaltheater w Monachium i Suntory Hall w Tokio oraz na znanych festiwalach: Schubertiadzie w Schwarzenbergu i Hohenems, w Edynburgu, Szlezwiku-Holsztynie, Festiwalu Muzyki Kameralnej w Trondheim, i Festiwalu Operowym w Monachium.
Jako pianista współpracował ze śpiewakami: Michelle Breedt, Miah Persson, Sylvią Schwartz, Christianne Stotijn, Benjaminem Applem, Samuelem Hasselhornem i Waltraud Meier.
Jest profesorem Uniwersytetu Muzycznego w Grazu, gdzie wykłada interpretację pieśni.

Widely regarded as one of the most distinguished pianists and chamber musicians of his generation, Joseph Breinl was born in 1974 in Munich. He studied piano in his native city at the University of Music and Performing Arts under Martina Bauer, Karl-Hermann Mrongovius, and Gitti Pirner. Holding a scholarship from the German National Academic Foundation, he continued postgraduate studies in Amsterdam, studying solo piano with Willem Brons, song interpretation with Udo Reinemann and Rudolf Jansen, and harpsichord and historical performance with Thérèse de Goede.
He has performed at most of the world's prime concert venues, including Carnegie Hall, Teatro alla Scala, the Vienna Musikverein, the Vienna State Opera, Théâtre Royal de la Monnaie in Brussels, Dresden's Semperoper, Wigmore Hall in London, Salle Pleyel in Paris, the National Theatre in Munich, and Suntory Hall in Tokyo. He has appeared at prestigious festivals such as the Schubertiade in Schwarzenberg and Hohenems, the Edinburgh Festival, Schleswig-Holstein, the Trondheim Chamber Music Festival, and the Munich Opera Festival.
As a pianist, he has worked with leading vocalists including Michelle Breedt, Miah Persson, Sylvia Schwartz, Christianne Stotijn, Benjamin Appl, Samuel Hasselhorn, and Waltraud Meier. He is currently Professor of Song Interpretation at the University of Music and Performing Arts in Graz.

Robert Schumann
12 wierszy Justinusa Kernera op. 35

Rok 1840 był w twórczości Roberta Schumanna „rokiem pieśni". Kompozytor napisał wówczas ponad 140 utworów tego gatunku, w tym swe najbardziej znane zbiory i cykle: *Mirty* (do słów różnych poetów), *Miłość poety* (do słów Heinego), dwa *Kręgi pieśni* (do słów Heinego i Eichendorffa), *Miłość i życie kobiety* (do słów Chamissa). Ostatnim przejawem tej erupcji geniuszu lirycznego jest *12 wierszy Justinusa Kernera* op. 35, powstałych w listopadzie i grudniu 1840.
Justinus Kerner (1786-1862) był poetą i lekarzem, pionierem medycyny naturalnej. Interesował się somnambulizmem i magnetyzmem. Zasłynął książką o swej pacjentce Friederike Hauffe (1801-1829), pt. *Jasnowidząca z Prevorst. Spostrzeżenia w względzie wewnętrznego życia człowieka, tudzież przenikania świata duchów do naszego świata* (1829). W wierszach umuzycznionych przez Schumanna, oprócz typowej dla Kernera melancholii, dochodzi też do głosu przekonanie o ozdrowieńczej sile natury, od której oddziela nas nowoczesna cywilizacja – jak w końcowej strofie pieśni o wiośnie, *Erstes Grün* (*Pierwsza zieleń*): „Trzeba mi opuścić ludzi! / Ludzkie słowo bólu nie ukoi. / Tylko przyłożona do serca młoda zieleń / przyniesie mi wreszcie spokój"; czy też w słowach pieśni przedostatniej *Wer machte dich so krank?* (*Kto sprawił, żeś tak chory?*): „Żem śmiertelnie ranny, / To tylko dzieło ludzi; / Natura dała mi zdrowie, / Oni nie dają spokoju".
Pieśni z tego opusu tworzą łuk narracyjny znany z innych romantycznych cyklów pieśniowych (*Pięknej młynarki* Schuberta, *Nocy letnich* Berlioza, *Miłości poety* Schumanna), przechodzący stopniowo od nadziei do rezygnacji, od życia do śmierci. U Schumanna łuk ten rozpięty jest między pieśnią pierwszą, *Lust der Strumnacht* (*Radość burzliwej nocy*), w której rozpętane żywioły przeciwstawione są wewnętrznemu światu sielankowego marzenia, a pieśnią ostatnią, *Alte Laute* (*Niegdysiejsze głosy*), której puenta brzmi – „Dni przeminęły, / nie ma zioła, które by mnie uleczyło; / a z koszmarnego snu / wybudzi mnie tylko anioł".
Schumann określił tę kompozycję niespotykanym słowem *Liederreihe* – „seria pieśni" (a nie zwyczajowy „krąg", „cykl", czy „zbiór"). Chciał zapewne wskazać w ten sposób na niezwykłe zakomponowanie tego opusu: pierwsze pieśni stanowią jakby osobne utwory, ale związki między następującymi po sobie pieśniami stają się stopniowo coraz wyraźniejsze, począwszy zaś od pieśni ósmej – *Stille Liebe* (*Cicha miłość*), uznawanej za punkt zwrotny i, mimo introwertycznego charakteru, emocjonalną dominantę „serii" – kolejne ogniowa tworzą już jakby jeden ciąg. Tendencja do ujednolicenia swe apogeum osiąga w dwóch pieśniach ostatnich, omalże identycznych.
Marcin Trzęsiok

Gustav Mahler
Rückert-Lieder

Kolejne wydarzenia w życiu Gustava Mahlera w roku 1901 następowały z nieprawdopodobną intensywnością. Czterdziestoletni twórca w poprzednim roku ukończył czwartą spośród swoich symfonii, rozpoczął kolejny sezon swojego „absolutnego" kapelmistrzowania w wiedeńskiej Hofoper, prowadził zarazem w Wiedniu koncerty filharmoniczne. Intensywny tryb życia sprawi, iż pojawią się poważne kłopoty zdrowotne. W nocy z 24 na 25 lutego 1901 roku – po dniu, w którym popołudniu poprowadził *V Symfonię* Brucknera, zaś wieczorem w Hofoper *Czarodziejski flet* Mozarta – dozna krwotoku jelitowego, który omal nie zakończy jego życia. Przechodzi operację, odbywa rekonwalescencję, rezygnuje z koncertów filharmonicznych, niebawem jednak wraca do Opery, by dokończyć sezon nowymi inscenizacjami *Królowej Saby* Goldmarka i Wagnerowskiego *Tannhäusera*. Z początkiem czerwca wyjedzie wreszcie na „urlop" do nowo wybudowanej willi w Maiernigg nad Wörthersee w Karyntii i odtąd przez siedem lat będzie tu spędzać letnie miesiące – pochłonięty pracą, gdyż tylko w tym czasie może bez reszty oddać się komponowaniu. Pierwszego roku ukończy tu cztery spośród pięciu pieśni wchodzących w skład *Rückert-Lieder*. Rozpocznie też komponowanie *V Symfonii*, której początkowy motyw jest nawiązaniem do „motywu losu" z *Piątej* Beethovena – i rozwija się w marsz żałobny. Pracuje też nad innymi jeszcze pieśniami do wierszy Rückerta: nad przejmującymi trenami, które poeta poświęcił swoim zmarłym dzieciom.
To szczególne, iż po gwałtownych przejściach z początku roku Mahler sięga po poezje Friedricha Rückerta. Z pewnością znał je wcześniej, lecz dotąd przebywał w zaczarowanym kręgu „Wunderhornu". Tworzył kolejne pieśni do ludowych, czy też raczej: *quasi*-ludowych wierszy, wystylizowanych i „uszlachetnionych" przez Achima von Arnim i Clemensa Brentano. W tym samym kręgu sytuują się też cztery pierwsze symfonie, szczególnie *Czwarta*, z niezwykłą finałową pieśnią o urokach „niebiańskiego życia". Teraz jednak w ów „krąg" wdziera się samo życie – i Mahler nie szuka przed nim ucieczki. Poezja Rückerta oferowała mu coś nowego: spojrzenie w głąb własnej duszy, refleksję nad światem – i nad własnym w nim bytowaniu. Wraz z jej poznaniem i zanurzeniem się w niej, kompozytor przekształca swój język i styl muzyczny: uwewnętrznia go, porzuca teatralność i wyrazową emfazę, oczyszcza muzykę z nadmiaru brzmienia, redukuje faktury, uspokaja tempa. Narrację prowadzi bardziej kontrapunktycznie, niż harmonicznie, tworzy nawet specyficzny typ „kolorystycznego kontrapunktu", który możemy postrzegać jako odbicie kontrapunktu… ludzkich myśli. Przemianę tę słyszymy właśnie w *Rückert-Lieder*, gdzie soliście/solistce towarzyszy potężny skład orkiestrowy, lecz w *Um Mitternacht* nie usłyszymy

przecież w ogóle smyczków. Wiodącą rolę w pieśniach przejmują teraz instrumenty dęte, szczególnie drzewo – przypomnijmy choćby przejmujące solo rożka angielskiego w *Ich bin der Welt abhanden gekommen*. Można zaryzykować: dopiero teraz Mahler zrzuca maskę – i staje się sobą.

Praca nad *Rückert-Lieder* postępowała niezwykle szybko. Natalie Bauer-Lechner, przyjaciółka i „kronikarka" życia i twórczości Mahlera w tamtym czasie, zapisała we wspomnieniach, że przed 10 sierpnia 1901 roku gotowe były trzy spośród *Rückert--Lieder*, a każda powstawała jednego dnia – wpierw w wersji z fortepianem, następnego dnia zaś w wersji orkiestrowej. Już 16 sierpnia powstaje pieśń czwarta (*Ich bin der Welt abhanden gekommen*), lecz piąta dopiero w rok później i w całkowicie nowych już okolicznościach. Wróćmy więc do biografii kompozytora.

Wakacje 1901 roku dobiegły końca i Mahler rozpoczął kolejny sezon w Operze, nieoczekiwanie jednak 7 listopada, w ekskluzywnym wiedeńskim salonie Zuckerkandla, poznaje Almę Schindler, córkę cenionego wiedeńskiego malarza Emila Jacoba Schindlera – kobietę młodą, piękną i gruntownie wykształconą, także muzycznie. Zakocha się bez pamięci, po miesiącu odbędą zaręczyny, w marcu przyszłego roku ślub. Opowiadano, że aby wziąć ślub, Mahler poprosił o godzinny urlop w Operze! W każdym razie, wiecznie pochłonięty pracą niewiele miał czasu dla młodej małżonki. Już w tydzień po ślubie wyjechał na koncerty do Petersburga. Piąta pieśń *Liebst du um Schönheit* stać się miała jakby zadośćuczynieniem: kompozytor sekretnie ofiarował ją żonie i nie zamierzał nigdy wykonywać. Alma była wzruszona.

Mahler nigdy nie myślał o *Rückert-Lieder* jako o cyklu. To zbiór, który nie posiada nawet ustalonej kolejności pieśni. Nawet Mahler, dyrygując kolejnymi wykonaniami, zmieniał kolejność – lecz pamiętajmy: tylko czterech pieśni, bowiem piątej, tej dla Almy – nawet nie zinstrumentował. Na prośbę wydawcy zrobil to Max Puttmann – dopiero w 1916 roku, już po śmierci kompozytora. Także dziś w kwestii kolejności pojawiają się różne propozycje, lecz zauważmy, że kolejność może nieraz decydować o przesłaniu całości.

W *Blicke mir nicht in der Lieder!* podmiot liryczny prosi, by zbędną ciekawością nie naruszać tajemnicy aktu twórczego. Przecież *„nie ośmielam się zaufać nawet sobie, by patrzeć jak rosną"* [w domyśle: wiersze/ pieśni]. Nikt też nie podgląda pszczół, gdy budują swoje plastry. Nadejdzie jednak czas nagrody, bo *„kiedy bogate plastry miodu / wyjdą na światło dzienne, / będziesz pierwszym, który ich skosztuje!"*.

W niezwykle wysmakowanej pod względem kolorystycznym pieśni *Ich atmet' einen linden Duft* powraca raz jeszcze motyw lipy (z *Lieder eines fahrenden Gesellen* i *I Symfonii*): jej delikatny zapach jest dla podmiotu lirycznego niczym *„delikatny zapach miłości"*.

W tonacji a-moll, lecz z finalnym A-dur – sytuuje się niezwykła modlitwa Rückerta-Mahlera *Um Mitternacht*. Gdy już wszystko w życiu zawiedzie, wiem, że przecież *„Ty [Panie] czuwasz o północy"* – i wszystko powierzam Tobie. Pieśń w przedziwny sposób antycypuje *VI Symfonię a-moll „Tragiczną"* z 1904 roku. Tyle tylko, że harmoniczny wektor przewijającego się w symfonii „motywu tragiczności" będzie przeciwny: z A-dur do a-moll. Jak to rozumieć? Szczególnie w kontekście pieśni…

Czy w bodaj najcenniejszej, najpiękniejszej (w ogóle!) spośród pieśni Mahlera *Ich bin der Welt abhanden gekommen* – tej, z niezwykłym solo rożka angielskiego – wybrzmiewa prawdziwe życiowe *credo* kompozytora? Bo oto: *„umarłem dla świata, / (…) żyję sam w moim niebie, / w mojej miłości, w mojej pieśni"*. Arcydzieło!

Liebst du um Schönheit – pieśń dla Almy, swoiste *pendant* zbioru. Kiedyś swoją *III Symfonię* kompozytor kończył niebiańskim adagiem *Co mi opowiada miłość* – tu zaś przestrzega/poucza/prosi Ukochaną: nie kochaj dla piękna, nie kochaj dla młodości, dla bogactwa – kochaj dla miłości samej, *„Kochaj mnie zawsze, /Ja będę kochać cię jeszcze bardziej"*.

I jedno tylko jeszcze: pięć pieśni z *Rückert-Lieder* to już nie zwyczajne *„Lieder"* – mimo ich quasi-zwrotkowej budowy, często zresztą przez kompozytora zacieranej, zaciemnianej. Chciałoby się nazwać je prawdziwymi poematami wokalnymi – z pewnością na to zasługują.

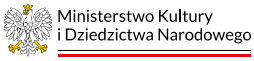
Stanisław Kosz

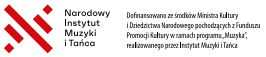
Noty biograficzne wykonawców na podstawie dostarczonych materiałów.

Fotograficy: Gerhard Breinl, Nikolaj Lund, Archiwum Stowarzyszenia im. LvB.

© 2025, Stowarzyszenie im. Ludwiga van Beethovena

Stowarzyszenie
im. Ludwiga
van Beethovena

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

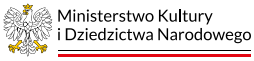

Narodowy
Instytut
Muzyki
i Tańca
Dofinansowano ze środków Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu
Promocji Kultury w ramach programu „Muzyka",
realizowanego przez Instytut Muzyki i Tańca

projekt współfinansuje
miasto stołeczne
Warszawa

PARTNER GŁÓWNY
LOTTO

MECENAS
ORLEN

PARTNER
City

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

INSTYTUT
ADAMA
MICKIEWICZA

Filharmonia
Narodowa

TEATR WIELKI
OPERA
NARODOWA

ZAMEK KRÓLEWSKI W WARSZAWIE

ZACHĘTA

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

BIBLIOTEKA
JAGIELLOŃSKA

ISTITUTO
italiano
DI CULTURA
VARSAVIA

80
PWM
LAT
EDITION

lat

Ambasada
Austrii
Warszawa

INSTITUT
FRANÇAIS
1925 — 2025

AMBASSADE
DE FRANCE
EN POLOGNE

British Embassy
Warsaw

Ambasada
Republiki Federalnej Niemiec
Warszawa

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

Australian Embassy
Poland

KLONN

Deutsche Bank

HEXELINE

FERRERO

VITKAC
VITKAC.COM

HOTEL
WARSZAWA

ELEFANT

RESTAURACJA
DYSPENSA
1995

Alle Gloria

elixir
RESTAURANT BY DOM WÓDKI

TVP

pap

dwójka
POLSKIE RADIO

wyborcza.pl

POLITYKA

VIVA!

ELLE

JCDecaux

ipaster

BEETHOVEN
MAGAZINE